

Danutė Vacė Paulauskaitė

Danutė Vacė Paulauskaitė (1945–2004) – poetė, eseistė, bibliotekininkė, spaudos darbuotoja, viena tragiškiausio likimo mūsų laikų kūrėjų. Tie, kas poetę pažinojo, pasakoja, kad ji sirgdama atsiribojo nuo pasaulio, išseko ir galimai mirė iš bado.

Kartą pokalbio metu su literatūrologe, prof. Viktorija Daujotyte, užsiminus apie Danutę Paulauskaitę (jos antrąjį vardą retai kas žinojo), profesorė susimąstė, atsiduso ir ištare: „Didelė netektis lietuvių literatūrai jos išėjimas“.

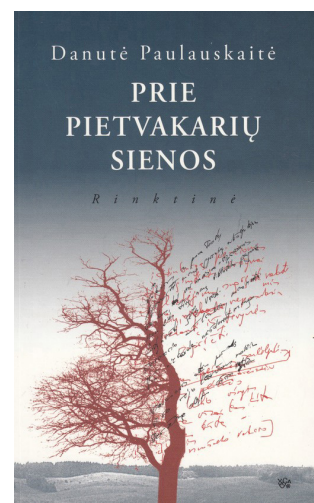
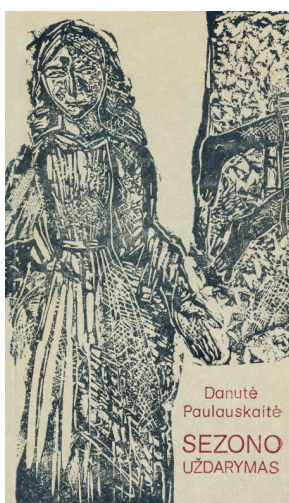
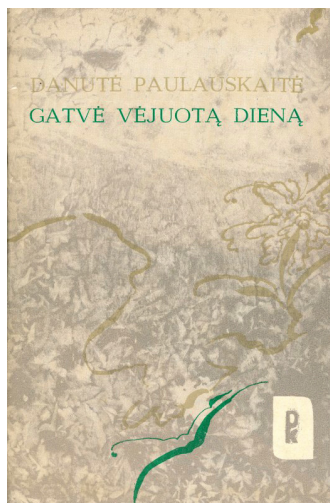
D. Paulauskaitė gimė 1945 m. rugpjūčio 11 d. Skuodo rajono Luknių kaime. Mokėsi Lenkimų vidurinėje mokykloje ir ją 1963 m. baigė. Tais pačiais metais Skuodo rajono laikraštyje „Mūsų žodis“ debiutavo kaip poetė – rugpjūčio 24 d. čia buvo išspausdintas jos eilėraštis „Saulėgrąžų vasara“. 1965–1967 m. Danutė studijavo Vilniaus universitete, 1967–1969 m. dirbo Skuodo rajono bibliotekos Vaikų skyriuje. Tais metais Skuodo rajono laikraštyje „Mūsų žodis“ buvo išspausdinta nemažai jos jaunatviškų ir gana spalvingų eilėraščių. Jaunystėje ji rašė ir knygų recenzijas, apžvalgas. Vienas tokių tekstų (knygų apžvalga „Nelieskite žemės, ji

Danutė Vacė Paulauskaitė. Nuotrauka iš Maironio lietuvių literatūros muziejaus rinkinių

mano ir vyturio akiai“) 1969 m. išspausdintas šio laikraščio liepos 12 d. „Literato“ puslapyje.

1969–1974 m. poetė studijavo Maskvos Maksimo Gorkio literatūros instituto Poezijos skyriuje. Vėliau gyveno Vilniuje, dirbo leidinių „Statyba ir

Danutės Vacės Paulauskaitės knygų viršeliai

architektūra“, „Vilnius“, „Lietuvos pionierius“ redakcijose. 1980 m. išleido savo pirmąją eilėraščių rinktinę – „Gatvė vėjuotą dieną“. Nuo 1983 m. atsidėjo kūrybai. 1989-ieji paženklinanti išleista jos antrąja poezijos knyga – „Sezono uždarymas“ bei jos sugrįžimu į Žemaitiją, kur sunkiai sirgo Skuodo senamiestyje gyvenusi jau senyva jos motina. Poetė ją slaugė, prižiūradama motiną ir pati pasiligojo, bet kūrė ir toliau. 1990 m. buvo priimta į Lietuvos rašytojų sąjungą. Kai motina mirė, poetė liko gyventi Skuode. Pardavusi savo nediduką, pažįstamų „avarinių“ įvardijamą Vilniuje turėtą butuką, iš „bažnyt-kaimio“, „provincijos miestuko“, kaip ji savo eilėraščiuose yra įvardijusi Skuodą, sugrįžti į sostinę, kur dažnai skrisdavo jos mintys ir laiškai, nebeturėjo nei jėgų, nei finansinių galimybių – už pinigus, gautus pardavus tą buvusią vėjo perpučiamą užuovėją Vilniuje, galėjo tik kukliai prasimaitinti. Skuode ji nebuvo nei prisiregistravusi, nei pas gydytojus lankėsi, nebuvo nei invalidumo dokumentų susitvarkiusi, negaudavo ir jokios socialinės paramos. Jos ji, kad jau ir sunkiai vaikščiodama, pablogėjus kalbai, neprašė, net kaimynų pagalbos atsisakydavo.

Skuode gyveno kasmet vis labiau atsiribodama nuo giminių, draugų, pažįstamų, nuo viso ją supusio pasaulio. Glaudesnius ryšius palaikė tik su poetu Stasiu Jonausku (1948–2018), kuris dirbo šalia jos namų veikusioje Skuodo rajono laikraščio „Mūsų žodis“ redakcijoje.

Ligai progresuojant, ramybę, atsakymus į visus jai rūpimus klausimus rasdavo ir savo gyvenimo filosofiją išguldydavo popieriuje. 2001 m. buvo išleista jos trečioji poezijos knyga – „Dviese su namais“.

Paskutiniaisiais gyvenimo metais į savo namus, kuriuose nebuvo jokių komunalinių patogumų, net televizoriaus, ką jau bekalbėti apie kompiuterį, telefoną, nieko neįsileisdavo. Atšalus orams, kambarėlį pasišildydavo užkūrusi krosnį. Sukaupusi jėgas, lazdele pasiramsčiuodama maisto nusipirkti nueidavo į šalia buvusią parduotuvę. Pasiiekti miesto centrą jėgų nebeturėjo. Tačiau net gyvendama tokiomis sąlygomis vis dar kūrė.

Poetė mirė vieniša ir išsekusi Skuode. Ji, suklupusi prie lovos, negyva rasta 2004 m. kovo 1 d. savo namuose (ši diena laikoma ir oficialia jos mirties data). Kambarėje ant stalo gulėjo rankraščiuose paliktas pluoštas jos eilėraščių bendru pavadinimu „Balsai

nuo kapinių“, „Vagos“ leidyklai pažadėto spaudai pateikti esė rinkinio „Prie pietvakarių sienos“ apmatai.

Dalis paskutiniųjų poetės eilėraščių po jos mirties buvo paskelbta Skuodo rajono laikraštyje „Mūsų žodis“, o 2007 m. „Vagos“ leidykla Kaune išleido D. Paulauskaitės kūrybos rinktinę „Prie pietvakarių sienos“. Ją sudaro eilėraščiai, paskelbti trijose anksčiau išspausdintose jau minėtose jos poezijos knygose, taip pat dar neišspausdinti eilėraščiai, eseistikos kūriniai pluoštas ir dienoraščio fragmentas. Leidėjai, atiduodami šią knygą skaitytojams, rašė, kad net mažiausi D. Paulauskaitės „*kūrybos fragmentai perteikia egzistencinę įtampą ir dramatiškumą*“.

D. Paulauskaitė – viena talentingiausių XX a. pab.–XXI a. pr. Lietuvos moterų poečių. Jos kūrinių yra išversta į anglų kalbą ir kartu su Juditos Vaičiūnaitės, Onė Baliukonės, Nijolės Miliauskaitės, Tautvydos Marcinkevičiūtės poezija išspausdinta 2002 m. Vilniaus „Vagos“ leidyklos išleistoje 263 puslapių apimties knygoje „Five Lithuanian women poets / Judita Vaičiūnaitė, Danutė Paulauskaitė, Onė Baliukonė, Nijolė Miliauskaitė, Tautvyda Marcinkevičiūtė“ (rinktinę sudarė ir iš lietuvių kalbos į anglų kalbą išvertė Jonas Zdanys).

Interneto portale „Rašyk.lt“ (adresas: <https://inx.lv/Jpjro>) pažymima, kad „D. Paulauskaitės eilėraščių specifika – lyriniai išgyvenimai. Pasaulis jos suvokimų erdvėje intymus, giliai asocijuotas su poetės buvimu, požiūriu, vertinimais. Jis neatskiriamas nuo tampriai į ją įaugusios buities, dažnai žeidžiantis, net alinantis. Toks betarpiškas kontaktas suteikia poetei galimybę kiekvienos dienos išgyvenimus tarsi atplėšti nuo savo sielos ir pateikti dar tebekvėpuojančius gyvybine šiluma, tebeaidinčius nenurimusiu pulsą.“

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Dalia Tamošauskaitė-Zabitenė, „Nebūnant būti“, *Šiaurės Atėnai*: <https://inx.lv/Jpdcu> (žr. 2025-01-12).
2. Dalia Tamošauskaitė-Zabitenė, „Metai be Jonausko, arba Bejėgis dievas“, *Šiaurės Atėnai*: <https://inx.lv/JpdcH> (žr. 2025-01-12).
3. „Danutė Paulauskaitė (1945–2004), Virtuali paroda“, Maironio lietuvių literatūros muziejus: <https://inx.lv/JpjrP> (žr. 2025-01-12).
4. „Danutė Paulauskaitė“, Rašyk.lt: <https://inx.lv/Jpjro> (žr. 2025-01-12).
5. Danutė Mukienė „Skuodo rajono laikraštis ir jo aktyvas“, *Universiteto žurnalistas*, 1984-06-12, p. 61–62.